

HUBERT ORDON SDS

XVIII SYMPOZJUM POLSKICH BIBLISTÓW

W całokształcie działalności naukowo-dydaktycznej polskich biblistów znalazły już swoje stałe miejsce corocznie organizowane sympozja. Stanowią one cenne forum, służące wymianie wyników badań i przemyśleń, dyskusjom oraz konsultacjom. Jeśli wcześniejsze zjazdy prezentowały szeroki wachlarz zagadnień bez specjalnego oglądania się na ich wzajemną koherencję (stwarzało to m.in. okazję do zorientowania się w najnowszych i różnorodnych kierunkach studiów biblijnych w kraju i na świecie), to od kilku lat zaznacza się tendencja do spotkań monotematycznych, co umożliwia wielostronne rozpatrzenie i pogłębienie interesującej problematyki.

W ramach tej tendencji obradowało także w dniach 8-9 września 1980 r. w gościnnych progach Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku już osiemnaste Sympozjum Polskich Biblistów. Jego przewodnie hasło brzmiało: „Aspekty natchnienia biblijnego”. Jeśli niektóre referaty czy komunikaty nie leżały wprost i bezpośrednio na tej linii, to przyczyny tego faktu należy szukać w zmianie (dokonanej

później) sugerowanej w roku poprzednim tematyki. Miała ona dotyczyć charyzmatów w Piśmie św.

Tegoroczne spotkanie zgromadziło ok. 60 osób, reprezentujących prawie wszystkie ośrodki myśli teologicznej w kraju. Brał w nim udział też ks. doc. G. Hentschel z Erfurtu. Rozpoczęło się zaś mszą św. koncelebrowaną, której przewodniczył i podczas której homilię wygłosił bp Jan Zaręba, ordynariusz diecezji włocławskiej. Otwarcia zjazdu dokonał przewodniczący Sekcji Biblistów Polskich o. prof. dr hab. H. Langkammer OFM.

Jako pierwszy przedstawił swój referat pt. *Modele antropologiczne w interpretacji natchnienia biblijnego* ks. doc. dr hab. J. Chmiel. Po krótkim wyjaśnieniu, że przez model antropologiczny należy rozumieć układ zachowań człowieka wspólny wszystkim, czyli o charakterze ponadczasowym, który może być odczytany w Bogu i stąd jest zrozumiały także dla współczesnego człowieka (*constans* natury ludzkiej), autor omówił szerzej dwie propozycje zastosowania tego określenia do natchnienia biblijnego. Dotyczy to modelu psychoantropologicznego i modelu dramatu społecznego. Pierwszy podkreśla istnienie ścisłej więzi między postawą i gestami człowieka a pewnymi przedstawieniami symbolicznymi, tak że podstawowym postawom i gestom ciała odpowiadają określone schematy myślowe, a tym z kolei pewne archetypy — symbole. W drugim zaś można wyróżnić następujące pojęcia kluczowe: korzeń—metafora, struktura—antystruktura, ograniczalność, społeczność—wspólnota. Struktura-antystruktura stanowią dwa bieguny, w ramach których dokonuje się proces przemiany w grupie społecznej. Ten proces przebiega w następujących etapach: wyłom, kryzys, naprawianie, reintegracja.

Prelegent ukazał także próby adaptacji obu modeli do interpretacji danych biblijnych. Zaznaczył przy tym, że nie pretendują one do zastąpienia tradycyjnego ujęcia inspiracji, wnoszą jedynie doń nowe elementy rozszerzające i ubogacające je. W szczególności zaś pozwalają na rozważenie w nowym świetle wciąż dyskutowanych relacji między natchnieniem a powstaniem kanonu, relacji między autorem natchnionym a Bogiem-autorem, a wreszcie próbują przyczynić się do zrozumienia faktu pojawienia się na kartach Biblii obcych wpływów. Te właśnie względy decydują w dużej mierze o zasadności zajmowania się modelami antropologicznymi.

Ks. dr B. Wodecki w swoim wystąpieniu na temat *Wyposażenie duchowe Mesjasza wg Iz 11, 1-5* zajął się najpierw problemami literackimi oraz problemami związanymi z autorstwem prorocstwa. Przypomnienie tła historycznego: u wrót Jerozolimy stoją wojska Asyrii — pozwoliło autorowi uwypuklić zasadniczą ideę tekstu Izajaszowego, że Bóg może w każdej chwili wkroczyć i zniweczyć zamiary przeciwnika. Nie dopuści On też do unicestwienia narodu wybranego, a nawet da mu idealnego władcę — drugiego Dawida. Król mesjański, trwający w ścisłej łączności z Jahwe, przyniesie światu doskonałą sprawiedliwość i powszechny pokój. Spełnienie owego zadania umożliwi mu udzielony w sposób niezwykle Duch Boży.

Referent skoncentrował się następnie na samych darach Ducha Jahwe w Iz 11,2. Analiza występujących tutaj pojęć, dokonana na podstawie najbliższego kontekstu oraz znaczenia, jakie mają one w pozostałych tekstach ST, umożliwiła dostrzeżenie ich specjalnego zabarwienia. I tak „mądrość” i „rozum”, mimo że treściowo posiadają w ST dość szeroki zakres, w Iz 11,2 jako wyposażenie mesjańskiego władcy łączą się przede wszystkim z jego funkcją sędziowską. Dzięki temu będzie on sprawował swój urząd sprawiedliwie, dbając zwłaszcza o zachowanie prawa Bożego. Dar „rady” z kolei zapewni mu umiejętność podejmowania trafnych decyzji wśród rodzących się przeciwności oraz umiejętność znalezienia najlepszego wyjścia z trudnych sytuacji. Związany z nią atrybut „mocy” będzie źródłem nadludzkich, boskich

energii, dzięki czemu ów monarcha będzie mógł przeprowadzić do końca wszystkie słuszne decyzje i łatwo przewyciężyć piętrzące się przeszkody. Powszechnie te pojęcia kojarzyły się w ideologii królewskiej z militarnymi uzdolnieniami panującego. W omawianej perykopie uległy jednak świadomej reinterpretacji, gdyż cechą najbardziej charakterystyczną okresu mesjańskiego będzie trwały pokój. Obietnica „umiejętności i bojaźni Bożej” wydaje się mieć szczególne miejsce wśród wyliczonych skutków działania Ducha Bożego na przyszłego władcę. Pierwsza odnosi się do właściwego ujmowania przez niego Boga i służby dla Niego, natomiast druga oznaczając pełną oddania cześć, najgłębszy szacunek wobec Bożego majestatu — będzie stanowiła dlań fundament religijno-moralnego poznania i działania.

Kolejny wykład poświęcony problematyce: *Poznanie Boga według Mdr 13, 1-9* wygłosił ks. dr B. Ponizy. Zarysował on najpierw trzy różne możliwości dojścia do Boga, znane w starożytności. Pierwsza z nich, charakterystyczna dla Izraela, opierała się na objawieniu i przyjęciu religii patriarchów, druga bazowała na analizie historii narodu wybranego. Trzecia natomiast, wypracowana przez filozofów greckich, polegała na wnioskowaniu z rzeczy stworzonych. Autor *Księgi Mądrości* jako pierwszy z pisarzy natchnionych przyjął postawę otwartą wobec współczesnych sobie prądów myślowych, sięgając w obronie monoteizmu do argumentacji wytworzonej przez filozofię.

Referent ukazał dalej tok rozumowania biblijnego mędrca odnośnie do możliwości poznania przez człowieka istnienia i niektórych przymiotów Boga na podstawie obserwacji natury i przy wykorzystaniu jego zdolności umysłowych, a także jego krytykę świata pogańskiego. Krytyka ta dotyczyła trwania ludzi w panteizmie, mimo iż wysiłki myślicieli jasno sprecyzowały ideę jednego i prawdziwego Boga. U podstaw takiej paradoksalnej sytuacji tkwią, zdaniem mędrca, momenty natury moralnej. To właśnie życie pogan, niezgodne z normami etycznymi, stało się przeszkodą w dotarciu do monoteizmu.

Serie wystąpień pierwszego dnia obrad zamknął komunikat ks. dr. P. Cieślaka: *Zagadnienia kerygmatu w kazaniach misyjnych Dziejów Apostolskich*. Autor przypomniał, że kazania te stanowią w ramach drugiego dzieła Łukasza wyraźnie odgraniczone od kontekstu jednostki o charakterze homogenicznym tak pod względem literackim, jak i doktrynalnym. W tym kerygmatycznym nauczaniu pojawia się jako element wspólny historia Jezusa zakończona Jego męką, śmiercią i zmartwychwstaniem. Geograficznym punktem jej wyjścia był Nazaret, która to nazwa weszła później w skład określenia Jezusa (Nazarejczyk, Jezus z Nazaretu), natomiast punktem czasowym chrzest w Jordanie, a dokładniej zakończenie działalności Jana Chrzciciela. Dzięki namaszczeniu Go wówczas przez Ducha Świętego stał się On Chrystusem. Jeśli chodzi o posługę Jezusa, to kerygmat podkreślał jej moment dynamiczny, przy czym spełnianie przezeń dzieła traktował jako dowód Jego mesjańskiego posłannictwa.

Centralne miejsce w kazaniach misyjnych zajmuje męka, śmierć i zmartwychwstanie. Wzmianka, że te tragiczne wydarzenia są dziełem mieszkańców Jerozolimy i ich przywódców, przybiera charakter oskarżenia pod adresem Żydów, zwłaszcza przy ukazaniu niewinności Skazanego. Toteż zmartwychwstanie Jezusa, przedstawione jako dzieło Boga, stanowi Jego odpowiedź na zatwardziałość Izraela.

W ten sposób ujęte nauczanie kerygmatyczne pełniło rolę wzorca dla Kościoła kończącego się wieku I, a zarazem stwarzało podstawę do stwierdzenia, że jest on wierny linii wyznaczonej przez działalność apostołów.

Program naukowy drugiego dnia spotkania rozpoczął ks. dr T. Hergesel referatem: *Cud w interpretacji autorów biblijnych*. Zwrócił on przede wszystkim uwagę

na wymóg natury metodologicznej, że w badaniach zjawisk ujmowanych jako cudowne należy respektować dane filologii biblijnej, tzn. terminologię, jaką posługują się autorzy natchnieni, oraz fakt, że opowiadania te podlegały niejednokrotnie reinterpretacji. Na kartach ST można bowiem zaobserwować pewne ciągi interpretacyjne tych wydarzeń, wypracowane przez różne tradycje. Dostrzeżenie ich i uwzględnienie w rozważaniach nad tym problemem stwarza szansę pełniejszego zrozumienia samego nadzwyczajnego wypadku i jego znaczenia dla odbiorców. Dotychczasowa refleksja naukowa w tym zakresie nie uwzględniała wzajemnych powiązań, wytworzonych przez kolejne tradycje, skupiając się na rozumieniu cudu w świecie greckim, wśród innych ludów, w okresie średniowiecza czy w poszczególnych księgach biblijnych, aby na tym tle dopiero odczytać treść zawartą w analizowanych faktach. Autor w dalszej części wykładu pokazał wspomniane ciągi interpretacyjne na takich przykładach, jak: plagi egipskie, klęska wojsk faraona, manna na pustyni, działalność Eliasza i Elizeusza, mesjańskie posłannictwo Jezusa oraz jego kontynuacja przez apostołów po zmartwychwstaniu.

W tym samym dniu sympozjum zaprezentował jeszcze swój komunikat pt. *Rola Ducha Świętego w „Liście do Hebrajczyków”* ks. dr T. Jelonek. Prelegent zaznaczył, że wprawdzie *List* tylko siedem razy mówi o Duchu Świętym, to jednak w jego teologii postać Ducha odgrywa zasadniczą rolę. Te wypowiedzi czterokrotnie dotyczą Jego relacji do dzieła Chrystusa i do zjawiska, jakim jest chrześcijaństwo, natomiast trzykrotnie Jego stosunku do Pisma św. Działaniu Ducha Świętego należy przypisać, według autora natchnionego, nowość i wyższość przymierza nowotestamentalnego nad starym; przy Jego udziale następuje inauguracja nowej rzeczywistości zbawczej tak w sferze ogólnej, jak i indywidualnej (chrzest). Stąd jej odrzucenie staje się osobistą obrazą Ducha Świętego. Miejsca natomiast wiążące Ducha Świętego z Pismem św. z jednej strony potwierdzają wiarę w natchnienie biblijne, z drugiej zaś strony służą do skonstrastowania niedoskonałości starego porządku i doskonałości Chrystusowego przymierza. Duch Święty bowiem mówiąc, okazując i świadcząc o nim, potwierdza również w ten sposób zdecydowaną wyższość chrześcijańskiej sytuacji zbawczej.

Treść wygłoszonych wykładów i komunikatów wzbudziła duże zainteresowanie słuchaczy, czego wyrazem były ożywione dyskusje, uwagi i propozycje. Trzeba przy tym podkreślić, że tak wśród referentów, jak i dyskutantów pokazny procent stanowili ludzie, którzy w ostatnich latach ukończyli studia specjalistyczne na uczelniach krajowych oraz za granicą.